

својим посебним издањима, показује научну активност, која се ретко срет.

Под редакцијом Д-ра Илије Синдика изишла је прва свеска Атласа старих карата југословенских земаља. Под насловом: *Збирка карата Географског Друштва у Београду* појавиле су се две карте: 1^о карта А. И. Стебута, у бојама, размера 1:1 200 000, која приказује типове земљишта у Југославији и 2^о Зоо-географска карта Ј. Хаџија, истог размера, такође у бојама.

Бележимо и последње свеске посебних издања: бр. 8. *Привреда, саобраћај и насеља у Рожају и Бихору* од М. Лутовца (66 с., карта и фотографије); бр. 9. *Стратиграфија и тектоника планине Белаве и Црног Врха* од К. В. Петковића (60 с., карта и фотографије); бр. 10. *Прилози за познавање рељефа у Југославији* (51 с., радови више сарадника); и бр. 11. *Прилози за познавање градова у Југославији* (63 с., такође радови више сарадника).

(*Terre, air, mer — La Géographie*, јун 1932, с. 502—3).

Атласи Географског Друштва св. 1—6, Београд 1929—31. — Географско Друштво у Београду издаје од 1929 године Атласе, чије су прве четири свеске посвећене збиркама фотографија (свака свеска има 32 аутографије 15×10 см.) које приказују географски занимљиве предео типове, као и типове градова и села у Југославији. То су свеске: 1) Ј. Цвијић, *Динарски Карст*; 2) Б. Ж. Милојевић, *Динарско Приморје*; 3) П. С. Јовановић, *Рељеф Лужне Србије*; и 4) В. С. Радовановић, *Сеоска насеља у Лужној Србији*. Све четири свеске објављене су поводом III Конгреса Словенских Географа и Етнографа 1930 године.

5 свеска: Љуб. Ивановић, *Предел из Шумадије и Лужне Србије*, доноси 16 врло zgodно одабраних уметничких цртежа писаљком, на целој страни, који претстављају пределе из Шумадије и Лужне Србије.

Шестом свеском: Илија Синдик, *Старе карте југословенских земаља*, почиње нова серија у оквиру Атласа, и то серија свезака посвећених најстаријим картографским споменицима данашње Југославије. Ова свеска доноси репродукције једног дела Пајтингерове Табле (прва половина 3 столећа), највећег картографског споменика Старог века, на коме је поред других земаља, претстављено и цело Балканско Полуострво јужно од Дунава. Даље су овде репродуковани: Беатусова Карта (776 год.), део карте арапског географа Идризија (из године 1154), Птолемејева факсимилна карта (Урбински рукопис), Портуланска карта из 14 века (Port. Lухого) обеју обала Јадранског Мора, други млађи портулан из средине 16 столећа, и најзад портулан источног дела Средоземног Мора (из године 1593), од Вицка Дмитра Влчића, Дубровчанина, и портуланска карта Јадранског Мора из 1595 године, од Вијема Барентсона.

Ове репродукције врло добро приказују развој картографског претстављања области данашње Југославије, у колико су оне обухваћене на картама земаља око Средоземног Мора. На 8 табли су срећени примерци различитих типова карата од средњег века до краја 16 столећа. Репродукција, извршена према старијим, углавном Милеровим и Норденшелдовим репродукцијама, успела је, и због тога са поуздањем треба очекивати и даље свеске ове серије, којима ће бити унапређено публикување картографских споменика југословенских земаља, у толико пре, што је ова публикација погодна — и с обзиром на сасвим ниску цену од 20 дин. по свесци — за ширење знања о овим историско-географским споменицима и у шире кругове.

(Из. »Sbornik česko-slovenske společnosti Zemepisné«, 1932, č. 3/4, с. 128, превео С. М. Милојевић).

Dr. Kuchař

СУСЕДНЕ ЗЕМЉЕ

Баџаклиевъ Ив.: Положение и разпредѣление на селищата въ зависимость отъ земноповърхитѣ форми съ огледъ къмъ селищата въ България

(Годишникъ на софийския университетъ. Историско-филологически факултетъ, София 1931., с. 1—20, са 7 фотографии и 1 скицом ван текста).

У овом приступном предавању писац излаже у колико су положај и распоред насеља у Бугарској зависни од облика земљине површине, не додирујући друге чиниоце природне средине, који несумњиво утичу на положај и распоред насеља.

У високим планинама, изнад 1500 м, у Бугарској нема сталних насеља; на тим су висинама само летњи сточарски станови, катуни. То је више последица климатских и општих биолошких прилика, него облика земљине површине. У планинама испод 1500 м јављају се стална насеља. У овој зони највећа насеља леже у долинама, док су мања распоређена по благим падинама и теменима брда. Положај и распоред насеља зависе донекле и од рељефа планина. У планинама стрмих падина, а широких и заравњених темена, насеља су у подножју планина или по њиховим теменима. Таквог су положаја на пр. насеља у Родопима. Насеља се јављају често и на пространим превојима, где има довољно места за њихов развитак, иако у овом случају на положај и распоред насеља утиче у великој мери и саобраћај преко превоја. У пространим, нарочито уздужним долинама, услови за распоред и положај насеља много су повољнији. У карсним областима насеља су готово једино у депресијама. У побрђу насеља се подижу на првом месту у долиницама са сталним водотоцима, на шљунковитим терасама, остављајући плодније земљиште за обрађивање, а таквог земљишта има у Бугарској много. У аридној области дунавске плоче насеља су на обалама река. У котлинама и равницама најподесније земљиште за насеља су речне обале и земљиште на коме се додирују равнице и падине оквира. На обалама река насеља су на првом месту по речним терасама, а у прелазној зони на плавинама. Таквог су положаја у Бугарској насеља у маричкој и софиској равници, као и у осталим равницама на југоистоку Бугарске. Положај и распоред насеља на морској обали као и на обалама река у многом зависе од њихова облика.

Горње питање је уско схваћено, те је због тога и непотпуно обрађено. Поред великих морфолошких црта земљине површине на распоред и локализацију, на-

рочито малих насеља, од утицаја су и облици детаљне пластике. Сем тога, положај и распоред насеља, особито у карсним областима, зависи и од хидрографских прилика. Најзад, на положај и распоред насеља утичу и неки елементи климе, као инсолација и правац и карактер доминантних ветрова. Горње питање било би, дакле, свестраније обрађено да је схваћено на широј географској основи.

Шпиро Солдо

Milone Ferdinando: La localizzazione delle industrie in Italia. (Atti dello XI congresso geografico italiano — vol. III, str. 17—29).

Pisac iznosi geografsko rasprostranjenje industrija, navodeći glavne faktore koji su na tom dejstvovali. Odmah na početku konstatacije, da u Italiji industrija opada proporcijonalno sa geografskom širinom.

Najindustrijalnije oblasti nalaze se na severu Italije u lombardijskoj niziji. Ove su dejstvovali u prvom redu geografski faktori (lak saobraćaj u samoj niziji, veze sa industrijskom srednjom Evropom i rudno blago alpiskog podnožja), zatim istoriski (samostalnost i ugled sredovekovnih lombardiskih država), napokon jedna industrija izaziva razvoj druge. Glavni su industriski centri ove oblasti Torin i Milan, koji su ujedno i najveći industriski centri cele Italije. Lombardija je glavna kontinentalna industriska oblast u Italiji. Pored ove kontinentalne industrije imamo razvijenu industriju u lukama; u glavnom to je industrija, koja dobija sirovine iz drugih zemalja.

Italija nema dovoljno ugljena i gvožđa, te ih mora sa strane uvoziti; stoga se ove teže sirovine prerađuju u samim lukama, jer je prevoz fabrikata lakši. Takve su industrije razvijene u Genovi, Livornu i Napulju. Ovim su industrijama slične industrije drva i cementa u jadranskim lukama, koje dobivaju sirovine sa suprotne obale.

Pojedine vrste industrija u vezi su sa fizičkim svetom pojedinih oblasti u kojima su lokalizovane: svila u Lombardiji, industrija gvožđa u lukama i u rudnim oblastima, sumpor u Siciliji, preradivanje voća u južnim krajevima. Ponegde su ljudi savladali fizičke zapreke i osnovali

izvesne industrije u onim oblastima u kojima im je potražnja bila velika (mehanička industrija u Lombardiji). Današnji tehnički napredak, osobito električna energija, stvorio je industrije u onim oblastima u kojima inače nije bilo uslova za razvoj industrije (prealpiski delovi).

Josip Roglić

Hettner A.: Der Orient und die orientalische Kultur. (Geographische Zeitschrift, 1931, стр. 193—210, 269—279, 341—350, 401—414.)

A. Хетнер посматра једну географску област, за коју се, на први поглед, не би рекло, да претставља географску целину. Појам Истока—Оријента врло је растегљив. И други називи, као Анатолија, Леванат, па чак и име за цео континент, Азија, значе Исток. Аутор је ограничио појам Оријента на земље Западне Азије и на Египат, јер су својим природним и културним особинама слични. Иако је ова област орографски различита, (смењују се горски венци и висоравни, између којих су удолине са пустињама, степама и оазама) ипак она претставља целину, јер се географско јединство великих области не оснива на орографском саставу, него на положају. А ако се узме подела целог азиског континента на Северну, Средишну, Источну и Јужну Азију, онда, при таквој подели, Западна Азија има свој засебан положај. Она је онај део азиског континента, који је ограничен Црним, Средоземним, Црвеним и Персиским Морем. Њој аутор прибара и Египат. Због оваквог положаја ова област је у климском и саобраћајном погледу под јаким утицајем мора. Кад овим климским особинама додамо орографске, онда Оријент можемо означити као област сувих пустињских степа и пустиња са влажним планинским пределима и влажним приморјем. Смена влажности и суше заједничка је особина целе области и даје јој нарочито обележје. Овом заједничком климском особином аутор објашњава многе културне појаве, нарочито у саобраћају, привреди и начину живота становништва. По ауторовом мишљењу, врло је вероватно, да се но-

мадски живот уопште први пут овде развио, стога, јер је земљорадник био потиснут у пустињску степену, где се није могао бавити земљорадњом, него сточарством, па се због слабе паше морао непрестано селити. Није без интереса ни друго једно ауторово објашњење. Често се претпостављало, да је култура Оријента постала у речним долинама због саобраћаја. Али пошто се ова култура јавља и у малим оазама, очито је, да горња претпоставка није тачна. Један од главних географских услова при стварању насеља, као и у земљорадњи, јесте вода. Стога се и најстарија насеља Оријента не јављају у речним долинама због саобраћаја, већ због воде. Сува клима је, дакле, играла при томе велику улогу. Али нити су насеља и земљорадња главне тековине културног Оријента, нити се једино географским факторима могу објаснити остале тековине, н. пр.: у техници, грађењу канала, познавању писања и читања, медицини, геодезији, астрономији, постанку великих држава итд. Ипак су се ове културне тековине увек мењале, кадгод су биле пренесене у области, где клима није била сува.

Народи, носиоци ове културе, врло су се често мењали. Али изгледа, да су се одржале расне особине народа, који овде живе више од 6000 година. Не би се иначе могло објаснити, како становници Сирије, Мале Азије, Јерменске, Кавкаских Земаља, Ирана и Турана говоре семитским, индоевропским, турским и кавкаским језицима, а показују сличне не само телесне, него чак и психичке особине. Стога аутор мисли, да је на овој територији живела нека западноазиска раса, која се можда исконски састојала од једне групе народа, па се доцније мешањем претворила у разне народе, а данас се, вероватно, очувала и у кавкаским народима.

Али поред ових заједничких културних особина Оријента, има у мањим географским областима извесних разлика. О њима аутор говори посматрајући засебно Египат, Месопотамију, Туран, Арабију, Иран и Сирију са Феникијом, Палестину и Малу Азију.

И. Сиядик